

VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma

Finnet-liitto ry, jäljempänä Finnet, kiittää Liikenne- ja viestintävaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta Valtioneuvoston selonteosta, jäljempänä Ohjelma.

Selvyyden vuoksi todettakoon, että tämä lausunto annetaan Finnetin ja sen kaikkien jäsenyhtiöiden puolesta:

Blue Lake Communications Oy, Eurajoen Puhelin Osuuskunta, FNE-Finland Oy, ElmoNet Oy, Härkätien Puhelin Oy, Ikaalisten-Parkanon Puhelin Osakeyhtiö, JAPO, Kainuun Puhelinosuuskunta, Kaisanet Oy, Karjaan Puhelin Oy, Kemiön Puhelin Oy, Laitilan Puhelin Osuuskunta, Lounea Oy, LPOnet Osk Anl, Mariehamns Telefon Ab, MPY Telecom Oyj, Paraisten Puhelin Oy, Pietarsaaren Seudun Puhelin Oy, Vakka-Suomen Puhelin Oy ja Ålands Telefonandelslag

1. Yhteenveto

Ohessa tiivistetysti lausuntomme pääkohdat:

- Ohjelman mittareiden osalta pitää erityisesti arvioida toimenpiteiden pitkäaikaisia ja kertaluonteisia vaikutuksia. Kestävän kasvun ohjelman pitää johtaa nimensä mukaisesti pysyviin ja pitkävaikutteisiin muutoksiin. Esim. 5G ei ole pysyvä teknologia, vaan sen jälkeen 2030-luvulla on jo tulossa 6G, joten kyseessä on keskipitkän aikavälin vaikutus. Jos halutaan pitkän aikavälin kertaluonteinen vaikutus, niin tietoliikenteessä se tarkoittaa valokuituinvestointia. Vaikuttavuuden osalta voidaan tässä yhteydessä todeta, että useiden tutkimusten mukaan valokuituinvestointi lisää merkittävästi uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä, edistää elinkeinorakenteen uudistumista ja jopa hidastaa muuttoliikettä.
- Teknologianeutraalius 5G:ssä ulottuu vain tukiaseman ja käyttäjän väliin, siitä eteenpäin 5G on täysin riippuvainen valokuidusta. Laadukas ja 5G:n kaikki ominaisuudet sisältävät palvelut, eivät tule tavoittamaan kaikkia. 5G-verkon ulottaminen kaikkialle maahan tarkoittaa tuhansien uusien tukiasemien rakentamista ja tukiasemien kapasiteetin merkittävää nostamista, jotta 5G-verkosta tulisi riittävän laadukas ja toimintavarma, ja jotta se täyttäisi "Huippunopean laajakaistan" määritelmän. Tukiasemia voidaan rakentaa ilman julkista tukea sellaisille alueille, joissa on kuituverkkoa saatavilla ja sen vuoksi tukirahoituksella pitäisi keskittyä tukemaan kuituverkkoinfrastruktuurin syntymistä.
- Reaaliaikatalouden ja datan hyödyntämisen edistäminen kaikin keinoin on erinomainen tavoite, jota kannattaa ohjelmassa edistää. Tässä tarkastelussa ei pidä unohtaa sitä, että digitaalisen talouden tarpeet ovat kaksisuuntaisia eli tiedon pitää liikkua molempiin suuntiin toimintavarmasti ja katkeamattomasti. Järjestelmien datayhteyksien pitää olla toimintavalmiudessa sekä yksityisellä että

julkisella sektorilla **vuoden jokaisena päivänä ja tuntina**. Tällaisia taustalla toimivia perustavaa laatua olevia datayhteyksiä ei voi toteuttaa teknologianeutraalisti, vaan ne pitää tehdä kiinteällä toimintavarmalla valokuituverkolla ja monesti vielä varmistettuna. Tämä on sen vuoksi tärkeä myös tunnistaa, koska suuri osa tulevaisuuden dataan perustuvista liiketoiminnoista ja julkisista digitaalisista palveluista voidaan tuottaa monipaikkaisesti eripuolilta Suomea ja myös globaaleille markkinoille.

2. Yleistä

Finnet pitää ohjelmaa kokonaisuudessaan kunnianhimoisena ja edistyksellisenä. Mielestämme siinä on ansiokkaasti nostettu monia tärkeitä tulevaisuuden kannalta oleellisia - kuten osaamisen ja TKI-toiminnan - kehittämisen teemoja esille.

Lausunnossamme keskitymme erityisesti infran kehittämiseen ja sen merkitykseen osana kokonaisuutta.

Monilla alueilla Suomessa harjoitetaan jo nykyisin merkittävästi muitakin elinkeinoja kuin perinteisiä teollisuuden, matkailun- tai maa- ja metsätalouden elinkeinoja. Digitaalisten alustojen sekä sisällöntuotannon välineiden avulla toimivia uusia palveluyrityksiä syntyy jatkuvasti eri puolille Suomea – kaupunkeihin, kirkonkyliin ja haja-asutusalueilla. Tällaisten elinkeinojen ja uusien innovatiivisten palveluyritysten syntymiselle ratkaisevin yksittäinen seikka on toimivat ja nopeat tietoliikenneyhteydet, koska markkinana ja kehitysalustana on globaali internet.

Merkittävä osa kestäväen kasvun ohjelmasta on suunnattava sellaisiin toimenpiteisiin, joita pitää joka tapauksessa viedä eteenpäin osana yhteiskunnan digitalisoitumista ja uusien toimintatapojen syntymistä matkalla kohti ympäristön kannalta kestävämpiä toimintatapoja – oli koronaa tai ei.

Myös erilaiset lähtökohdat palveluiden käyttäjien digiosaamisessa sekä eri alueiden verkkoyhteyksissä on otettava huomioon, jotta toimenpiteillä ei lisätä kansalaisten eriarvoisuutta ja syrjäytymistä ja varmistetaan myös koko Suomen alueellinen kestävyys tulevaisuuden kriiseissä, joita tulee aivan varmasti. Erityisesti haluamme nostaa esiin paikka- ja aikariippumattoman arjen mahdollistamisen, joka on olennainen osa digitalisaatiota. Palveluiden hyödyntämisen edellytys on myös käyttäjien riittävät taidot.

Korostamme, että digitalisaatio ei osaltaan saa lisätä eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. On ensiarvoisen tärkeää, että laajakaistan investointivelkaa puretaan aiempaa määrätietoisemmin, jotta kaikilla Suomessa on paikasta riippumatta käytettävissä toimivat, turvalliset ja luotettavat viestiyhteydet. Nostamme vielä esille digitalisuuden vaatiman huoltovarmuuden näkökulmaa, kun kaikki palvelut ovat verkossa, niin ei voida jättäytyä sen varaan, että kiinteissä käyttöpaikoissa, esimerkiksi kodeissa,

vapaa-ajan asunnoissa, ihmisten kokoontumispaikoissa, toimistoissa ja työpaikoissa ei olisi muuta laajakaista palvelua tarjolla kuin mobiililaajakaista.

Muistutamme vielä, että vaikka Suomi on yleisesti ottaen menestynyt hyvin EU:n DESI- ja muissakin kansainvälisissä vertailuissa, ja viestintäverkkojen tila ja viestintäpalveluiden saatavuus on yleisesti hyvällä tasolla verrattuna muihin maihin, niin ei niiden absoluuttinen kattavuus ole vielä lähelläkään tavoite tasolla. Finnet haluaa erityisesti kiinnittää huomiota kiinteiden laajakaistayhteyksien tilanteeseen, joiden osalta olemme EU:n jäsenvaltioista viimeisenä ja erityisesti haja-asutusalueiden uuden sukupolven (mm. valokuitu) olemme selkeästi EU:n heikoin. Tavoitteemme ei pidä olla ykkönen maakuntasarjassa vaan tavoitteemme pitää olla tarjota parhaat mahdolliset yhteydet kaikkialle, jotta digiloikka on mahdollista tehdä yhteiskunnan kaikille sektoreilla.

Mielestämme kunnon digiloikka vaatii kunnon tavoitteita – sekä valokuituteknologia että 5G-mahdollistavat 100Mb/s jo tänä päivänä. Jos haluamme loikata, niin pitäisi loikata kerralla sinne 1Gb/s tasolle. Näin tehdään mm. Etelä-Koreassa ja monissa innovaatiokeskittymissä, jotka toimikoot hyvinä Benchmark-kohteina.

Tällä hetkellä miljoona kotitaloutta Suomessa on vailla mahdollisuutta kiinteään nettiyhteyteen, joka on todella vakava epäkohta.

3. Yksittäiset huomiot lausuttavana olevaan Ohjelmaan

Mittareiden ja myös niiden perusteella tapahtuvan ohjaamisen merkitys on ratkaiseva – toimijoilla pitää olla tunne, että asioissa edetään ja myös saada siitä sopivia kannustumia. Vain mitattu tulos on todennettavissa.

Ohjelmassa on mainittu kestävän kasvun ohjelman valmistelukriteerit, jotka ovat seuraavat: ”1) *Investointi- ja uudistuskokonaisuuksilla tavoitellaan pitkän aikavälin positiivisia vaikutuksia yhden tai useamman painopisteen tavoitteeseen. 2) Tarkoituksena on, että investoinnit ja uudistukset yhdessä tukevat toisiaan tavoitteiden saavuttamisessa 3) Valmistelussa keskitytään suuriin ja vaikuttaviin kokonaisuuksiin. Myös toimeenpanovaiheessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että resurssit eivät hajaudu liian pieniin ja vaikuttavuudeltaan vähäisiin kohteisiin. 4) Lisäksi kokonaisuuksilla tavoitellaan investointeja, joilla mahdollistetaan yksityisiä investointeja ja jotka eivät olisi toteutuneet riittävässä laajuudessaan ilman ohjelman rahoitusta.*”

Lisäksi Ohjelmassa nostetaan esille sen vaikuttavuus: ”Vaikuttavuus on keskeinen kriteeri ohjelmaan valittavien investointi- ja uudistuskokonaisuuksien priorisoinnissa. Priorisoinnissa painotetaan seuraavia tarkempia kriteerejä: 1) Toimien vaikuttavuuden kannalta on eduksi, jos ne tukevat laaja-alaisesti useampien painopisteiden tavoitteita. 2) Priorisoinnissa painotetaan vaikutuksia työllisyyteen, kilpailukykyyn, julkisen talouden kestävyyteen sekä nettopäästövähennyksiin, kiertotalouden vahvistamiseen ja ilmastomuutoksesta sopeutumiseen. 3) Samalla tarkastellaan, miten kokonaisuudet tukevat toipumista koronavirus kriisistä sekä

sosiaalista ja alueellista eheyttä. 4) Valmistelussa huomioidaan, miten nopeasti investoinnit ja uudistukset voidaan käynnistää ja korostetaan toimien määräaikaaisuutta. 5) Lisäksi kiinnitetään huomioita siihen, miten kokonaisuuksilla saadaan liikkeelle yksityisiä investointeja.”

Näiden mittareiden osalta pitää erityisesti arvioida toimenpiteiden pitkäaikaisia ja kertaluonteisia vaikutuksia. Kestävän kasvun ohjelman pitää johtaa nimensä mukaisesti pysyviin ja pitkävaikutteisiin muutoksiin. Esim. 5G ei ole pysyvä teknologia, vaan sen jälkeen 2030-luvulla on jo tulossa 6G, joten kyseessä on keskipitkän aikavälin vaikutus. Jos halutaan pitkän aikavälin kertaluonteinen vaikutus, niin tietoliikenteessä se tarkoittaa valokuituinvestointia, jonka varaan mobiiliteknologian nykyisten ja seuraavien sukupolvien ydinverkkojen innovaatiot rakentuvat.

Vaikuttavuuden osalta voidaan tässä yhteydessä todeta, että useiden tutkimisten mukaan valokuituinvestointi lisää merkittävästi uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä, edistää elinkeinorakenteen uudistumista ja jopa hidastaa muuttoliikettä.

3.1. Painopiste 4: Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen

Ohjelman mukaan:

”Kokonaisuudessa pyritään varmistamaan viestintäverkkojen saatavuus ja palvelutaso koko Suomessa ja takaamaan julkisten palvelujen ja liikenteen digitalisoitumista edistävät viestintäverkot. Investoinneilla ja uudistuksilla vauhditetaan laajakaistan saavutettavuutta niillä alueilla, joille se ei markkinaehtoisesti rakennu. Huippunopeat yhteydet tulisi toteuttaa teknologianeutraalisti.”

Ja

”Tarkemmat tavoitteet Investointi- ja uudistuskokonaisuudella tavoitellaan huippunopeiden yhteyksien saavutettavuuden lisäämistä koko maassa sekä viestintäverkkojen kestävyys- ja tehokkuuden parantamista. Tavoitteena on, että Suomesta tulee ensimmäinen maa jossa 5G tavoittaa kaikki taloudet.”

Teknologianeutraalius 5G:ssä ulottuu vain tukiaseman ja käyttäjän väliin, siitä eteenpäin 5G on täysin riippuvainen valokuidusta. Laadukas ja 5G:n kaikki ominaisuudet sisältävät palvelut, eivät tule tavoittamaan kaikkia talouksia - kuten ei 4G:kään tällä hetkellä tavoita - siitä yksinkertaisesta syystä, että kaikkialla Suomessa ei ole valokuituyhteyksiä, joiden varaan 5G-verkkoa rakennetaan. 5G-verkon ulottaminen kaikkialle maahan tarkoittaa tuhansien uusien tukiasemien rakentamista ja tukiasemien kapasiteetin merkittävää nostamista, jotta 5G-verkosta tulisi riittävän laadukas ja toimintavarma, ja jotta se täyttäisi ”Huippunopean laajakaistan” määritelmän. Tukiasemia voidaan rakentaa ilman julkista tukea sellaisille alueille, joissa on kuituverkkoa saatavilla ja sen vuoksi tukirahoituksella pitäisi keskittyä tukemaan kuituverkkoinfrastruktuurin syntymistä. Tämä on myös monessa muussa maassa valittu painopiste.

3.1.1. Digitaalisten yksityisten ja julkisten palveluiden ja reaaliaikatalouden kehittäminen sekä näiden edellyttämät datan hyödyntämisen perusrakenteet ja -ratkaisut

”Yksi merkittäviä hyötyjä tuottava kokonaisuus on reaaliaikaisen talouden kokonaisuus. Siinä luodaan ratkaisut, joilla liiketoiminnan tositteiden (kuitti, lasku, toimitusasiakirjat) sisältämä tieto voidaan muuttaa yhtenäiseen, koneluettavaan sähköiseen muotoon (rakenteinen talousdata) sekä edistää tämän datan käsittelyä digitaalisissa automatisoiduissa prosesseissa. Reaaliaikataloudessa kaikki talouden transaktiot perustuvat digitaaliseen, rakenteiseen dataan ja sen käsittelyyn. Talousdatan digitalisointi on konkreettinen toiminta-alue, jolla voidaan nostaa kaikkien talouden toimijoiden, niin yritysten, kansalaisten kuin julkisen sektorin, digitaalista kyvykkyyttä. Kirjanpito, pankki- ja kauppa-asiointi, verotus, viranomaisraportointi, erilaiset sosiaaliset etuudet sekä logistiikka ja kuljetustiedot ja näissä prosesseissa liikkuva talousdata koskettavat jokaista suomalaista yritystä ja kansalaista”

Reaaliaikatalouden ja datan hyödyntämisen edistäminen kaikin keinoin on erinomainen tavoite, jota kannattaa ohjelmassa edistää. Tässä tarkastelussa ei pidä unohtaa sitä, että digitaalisen talouden tarpeet ovat kaksisuuntaisia eli tiedon pitää liikkua molempiin suuntiin toimintavarmasti ja katkeamattomasti. Järjestelmien datayhteyksien pitää olla toimintavalmiudessa sekä yksityisellä että julkisella sektorilla **vuoden jokaisena päivänä ja tuntina**. Tällaisia taustalla toimivia perustavaa laatua olevia datayhteyksiä ei voi toteuttaa teknologianeutraalisti, ne pitää tehdä kiinteällä toimintavarmalla verkolla ja monesti vielä varmistettuna. Ideaalisin tilanne olisi se, että kaikissa datatalouden palveluiden tuotantopisteissä ja kiinteissä käyttöpisteissä on silloin kuituverkolla toteutettu luotettava yhteys ja esim. 5G:llä toteutettu varayhteys. Tämä on sen vuoksi tärkeä myös tunnistaa, koska suuri osa tulevaisuuden dataan perustuvista liiketoiminnoista ja julkisista digitaalisista palveluista voidaan tuottaa monipaikkaisesti eripuolilta Suomea.

Edellä mainittu kehitys on myös tarpeen sen vuoksi, että yhteiskunnan palvelujen tuottaminen nykyisellä paikkaan sidotulla mallilla on tullut tiensä päähän. Palveluiden pitää olla saatavilla riippumatta ihmisen asuin-, työskentely- tai oleskelupaikkakunnasta – eli monipaikkaisesti. Samalla voimme uudistaa merkittävästi julkisen sektorin päällekkäisiä ja tehottomia toimintamalleja. Tämä on myös ilmaston ja ympäristön kannalta kaikista ekologisinta. Eikö tämä ole Digiloikkaa jos mikä?

Jarmo Matilainen
Toimitusjohtaja
Finnet-liitto ry
0447228210